

Напрямки стабілізації валютної системи України в умовах девальваційних очікувань

Ткач Сергій Вікторович

асистент кафедри фінансів і кредиту

Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича

Погіршення сальдо платіжного балансу України, що супроводжувалося рецесією національної економіки, складною військово-політичною обстановкою в державі, зниженням довіри до вітчизняної банківської системи з боку господарюючих суб'єктів спричинило депреціацію національної грошової одиниці. Впродовж 2014 р. офіційний валютний курс гривні знизився з 7,99 грн./дол.США до 15,77 грн./дол.США, або на 97,4 %.

З метою недопущення глибокої та різкої девальвації національної валюти НБУ намагався використовувати інструментарій валютного регулювання в повному обсязі. Зокрема, регулятор продовжував активно здійснювати валютні інтервенції задля збалансування попиту та пропозиції іноземної валюти на міжбанківському валютному ринку України. Загалом, проведення девізної політики призвело до скорочення золотовалютних резервів країни впродовж 2014 р. з 20,4 млрд. дол. США до 7,5 млрд. дол. США або на 63,2 % [1].

Крім валютних інтервенцій, НБУ, з метою стабілізації вітчизняного валютного ринку, також впроваджував ряд адміністративних заходів. Серед останніх, насамперед, варто виділити ті заходи, які за своїм характером жорстко обмежували учасників валютних відносин у процесі здійснення ними валютообмінних операцій. Перш за все, мова йде про встановлення максимальних граничних обсягів щодо купівлі іноземної валюти на міжбанківському та готівковому валютних ринках; підвищення частки валютних надходжень з-за кордону на користь фізичних та юридичних осіб, що підлягає

обов'язковому продажу на міжбанківському валютному ринку; посилення контролю за діяльністю банківських установ з метою елімінації спекулятивних валютних операцій; встановлення індикативного валютного курсу НБУ в якості орієнтиру для учасників валютного ринку тощо [2; 3; 4].

Проте, як уже зазначалося, незважаючи на втрати міжнародних резервних активів та адміністративне втручання в процес валютного курсоутворення з боку НБУ, катастрофічного знецінення національної грошової одиниці уникнути все одно не вдалося. З огляду на це, удосконалення механізму валютного регулювання в Україні на даному етапі є не просто актуальним, а й надзвичайно необхідним.

Проаналізувавши основні дестабілізуючі чинники, що здійснювали вплив на динаміку вітчизняного валютного ринку в минулому, та позитивний досвід реалізації валютної політики в зарубіжних країнах, можна стверджувати, що в умовах глибокої валютної кризи, в якій опинилася Україна, першочерговими заходами з боку органів валютного регулювання мають стати:

1. Скорочення розриву між обсягами монетарної бази та золотовалютних резервів країни. За підсумками 2014 р. коефіцієнт співвідношення грошової бази в гривневому еквіваленті та офіційних резервних активів у доларовому еквіваленті становив 44,425, що вказує на наявність істотних передумов до подальшої девальвації гривні. В цьому аспекті, НБУ на деякий час доречно повністю відмовитися від емісії національної валюти для потреб уряду та приватних банківських установ, а також активізувати діяльність із мобілізації готівкових грошових коштів. Що стосується золотовалютних активів, то в умовах дефіцитності зведеного сальдо платіжного балансу, їхнє швидке поповнення можливе лише за рахунок зовнішнього кредитування, а отже, для України важливо продовжувати співпрацю з МВФ та іншими авторитетними фінансово-кредитними організаціями.

2. Лібералізація валютних відносин. Незважаючи на те, що в Україні оголошено про перехід до гнучкого курсоутворення, застосування адміністративних важелів валютного регулювання впродовж усього 2014 р.

дають підстави стверджувати, що сфера валютних відносин залишається об'єктом жорсткого ручного управління. В свою чергу, як показали результати валютної політики останніх років, адміністративне втручання центробанку в роботу валютного ринку, замість позитивного ефекту, навпаки, часто спричиняє посилення паніки серед економічних суб'єктів, що зрештою ще більше розхитує валютний курс. Тому скасування більшості валютних обмежень, що були введені в період кризи, повинно зняти психологічну напругу на вітчизняному валютному ринку та сприяти зменшенню валютно-курскових флуктуацій.

3. Вирівнювання платіжного балансу країни. Дефіцит рахунку поточних операцій, який спостерігається в Україні з 2006 р. відображає перманентний відтік іноземної валюти закордон, що суттєво посилює девальваційний тиск на обмінний курс гривні. Військово-політичний конфлікт та розрив торговельних зв'язків з Росією ще більше ускладнили ситуацію. Тому швидке приведення вітчизняних товарів у відповідність до європейських стандартів, а також розширення внутрішнього ринку, що сприятиме імпортозаміщенню, мають стати пріоритетними завданнями державних органів влади у найближчій перспективі.

4. Забезпечення відкритості та прозорості процесу курсоутворення в Україні. Відновлення довіри до національної грошової одиниці, а також до вітчизняних банківських установ можливе лише після відновлення довіри до центрального банку як гаранта валютно-урсової стабільності. Тому зрозумілість, передбачуваність та транспарентність дій НБУ має стати запорукою успішної реалізації валютної політики в Україні.

5. Встановлення мультивалютного кошика в якості бази для розрахунку валютного курсу гривні. Зміна валютно-урсового орієнтиру покликана полегшити психологічне сприйняття постійних коливань обмінного курсу гривні в рамках переходу до режиму "вільного плавання", що вже задекларовано керівництвом НБУ. Крім того, впровадження мультивалютного кошика повинно знизити непродуктивний попит на іноземну валюту з боку населення, а також зменшити залежність української економіки від коливань курсу долара США по відношенню до інших провідних валют світу. Враховуючи валютну структуру

зовнішньоекономічних розрахунків України впродовж останніх років, на початковому етапі доцільно розраховувати вартість бівалютного кошика, в який входитимуть долар США та євро у співвідношенні 70 % та 30 % відповідно.

6. Розвиток строкового валютного ринку. Здійснення строкових валютних операцій дасть можливість господарюючим суб'єктам хеджувати власні валютні ризики та водночас не піддаватися тимчасовим панічним настроям, що корегують валютно-курсову динаміку [5, с. 169]. Крім цього, розвиток строкового валютного ринку сприятиме зростанню обсягів торгівлі іноземною валютою всередині країни, що унеможливить розхитування валютного курсу гривні декількома його учасниками.

7. Удосконалення національного валютного законодавства. За роки незалежності в Україні досі невирішеним залишається питання стосовно прийняття Закону України “Про валютне регулювання та валютний контроль” [6, с. 18], у якому крім прав та обов'язків органів валютного регулювання, а також порядку здійснення розрахунків у іноземній валюті на території країни, варто, по-перше, задекларувати курс на лібералізацію валютних відносин, а, по-друге, прописати механізм взаємодії та розподілу відповідальності у сфері реалізації валютної політики між НБУ та Кабінетом Міністрів України.

Очевидно, що ефективність запропонованих заходів у значній мірі залежатиме й від дії інших чинників, що здійснюють вплив на стабільність національної валюти. Тому модернізація системи валютного регулювання має супроводжуватися численними реформами в економічній, соціальній та політичній сферах. Зокрема, нагальними є дерегуляція та детінізація національної економіки, стабілізація банківського сектору країни, гармонізація бюджетної сфери, розвиток імпортозаміщуючих галузей, зниження рівня корумпованості економічних відносин та ін. Особливою проблемою, що здійснює тиск на обмінний курс гривні, залишається напружена ситуація на Сході країни. Позитивне її вирішення дасть можливість Україні сподіватися на притік іноземного капіталу та відновлення економіки в цілому.

Таким чином, можна зробити висновок, що в Україні зберігаються передумови до подальшого знецінення національної грошової одиниці, а тому стабілізація валютно-курсової сфери має стати пріоритетним завданням органів державної влади в найближчий період. Також повинен змінитися концептуальний підхід до реалізації валютної політики, яка повинна бути зрозумілою та передбачуваною для усіх учасників валютного ринку.

Список використаних джерел:

1. Основні тенденції валютного ринку // Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=58039.
2. Постанова Правління НБУ №49 “Про заходи щодо діяльності банків та проведення валютних операцій” від 06.02.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0049500-14>.
3. Постанова Правління НБУ №540 “Про введення додаткових механізмів для стабілізації грошово-кредитного та валютного ринків України” від 29.08.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0540500-14>.
4. Постанова Правління НБУ №758 “Про врегулювання ситуації на грошово-кредитному та валютному ринках України” від 01.12.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0758500-14>.
5. Філіпенко Т.В. Концептуальні засади валютної політики держави / Т.В. Філіпенко // Вісник НТУУ “КПІ”. Політологія. Соціологія. Право: збірник наукових праць. – 2011. – № 3(11). – С.166-171.
6. Журавка Ф.О. Інституційне забезпечення системи валютного регулювання та валютного контролю в Україні / Ф.О. Журавка // Проблеми економіки. – №1. – 2012. – С. 15-19.